

De ideella föreningarna – en viktig resurs i arbetet med svenska kulturväxter

Göran Svanfeldt, ordförande i Fritidsodlingens Riksorganisation, FOR, presenterade FOR:s verksamhet i korthet:

FOR har totalt ca 70 000 medlemmar fördelade på 13 medlemsorganisationer.

FOR är en paraplyorganisation för att tillvarata fritidsodlarnas intressen.

FORs stora årliga aktivitet är trädgårdsmässan i Älvsjö där man ansvarar för fråge-FORum, seminarier mm och där alla olika sällskapen finns representerade.

Det finns ett starkt trädgårdsintresse idag, det ser man inte minst i antalet böcker och trädgårdsartiklar. Det finns ca 2,5 miljoner trädgårdar i landet och man har uppskattat att drygt 6 miljoner människor har tillgång till en trädgård i någon form.

I SCB:s statistik över fritidssysselsättningar kan man utläsa att trädgårdsarbetet är näst promenader den vanligaste fritidssysselsättningen utomhus.

Fritidsodlingen berör många samhällssektorer:

Folkrörelse

Folkbildning

Folkhälsa

Kultur

Konsumentfrågor

Göran delade ut FOR:s broschyr och gick igenom sällskap för sällskap hur de på olika sätt är aktiva i bevarandet av den odlade mångfalden.

Koloniträdgårdsföreningar:

Inventering av krusbär och vinbär i Söderbrunn, Tanto Södra (Stockholm)

Perenninventeringskurs Biskopsängen, Västerås

Perenninventeringskurs, Umeå koloniträdgårdsförening

Växtinventering, Citadellet, examensarbete SLU

Äppelinventering, Riksby, Stockholm

Äppelinventering, Kvarnvreten, Solna

Medlemmar har deltagit i inventeringskurser i Örebro (äpple), Västerås och Umeå (perenner)

Äppelsamling, Lövsta, Stockhom, lokalsorter från Hässelby-Vällingby

Trädgårdsföreningar, Riksförbundet svensk Trädgård:

RST medarrangör av äppelinventeringskurs i Kvinnersta, Örebro

Rosinventering, Åkersberga trädgårdssällskap

Ett flertal medlemmar har deltagit i inventeringskurser i Skåne, Örebro och Linköping (perenner) samt Ockelbo (rosor och perenner)

Samarbetar med Hembygdsföreningar för att ta fram tidstypiska växter

Lokalt engagemang i olika projekt sker ofta utan förbundets kännedom

Sällskapet Trädgårdsamatörerna:

Medlemmar har deltagit i perenninventeringskurserna
Sällskapet planerar utgivning av skrift om sevärd trädgårdar med intressant växtmaterial

Pelargonsällskapet:

Bildades som en följd av pelargoninventeringarna vid Uppsala Botaniska Trädgård

Pomologiska sällskapet:

Fruktträdsinventeringar på en hel del platser runt om i landet.

Tagit fram Landskapsäpplen varav många är gamla lokalsorter.

Rosensällskapet:

Margareta Nilsson och Rolf Engström redogjorde för Rosensällskapets engagemang i POM. Rosensällskapet är här en föregångare och god förebild, där man redan långt innan POM var igång med inventering och sortbestämning. Det hela började med att Rosensällskapet anordnade Rosendagar runt om i landet. Besökarna började då komma med sina gamla rosor och fråga efter namn på dem. Lars-Åke Gustavsson, Sveriges främste rosenkännare, var och är förstås fortfarande en stor tillgång i sällskapet och han har medverkat på många rosendagar runt om i landet.

År 2000 startade Rolf Engström på eget initiativ en roseninventering på Gotland tillsammans med läns museet och Lars-Åke Gustavsson. Detta efter att han iakttagit hur många gamla trädgårdar skövlades när nya ägare tog över samtidigt som han också upptäckte att nästan ingen av Visbys alla rosor var doftande.

När sedan POMs rosinventeringar kom igång med Lars-Åke Gustavsson som projektledare var det helt naturligt att involvera Rosensällskapet i det arbetet. På de rosinventeringskurser som hållits har ca 40% av deltagarna varit från Rosensällskapet.

Margaretha berättade om de kurser hon deltagit i och det viktiga arbetet med dokumentation.

Några skäl till att FOR engagerar sig i POM är:

Intresse bland medlemmarna

Viktigt att bevara genetiskt material för framtiden

Det finns säkert en hel del friskt och härdigt äldre växtmaterial som inte finns på markanden idag men som är av intresse för fritidsodlarna och därför bör återinföras.

Att hitta härdigt växtmaterial för norra Sverige.

Frågor som togs upp till diskussion:

1.

Hur kan man skydda gamla trädgårdsmiljöer från skövling?

Här har medlemstidningarna och andra skrifter en viktig funktion.

2.

Hur kan trädgårdsföreningar och sällskap praktiskt hjälpa till i bevarandearbetet?

Det måste helt ske på frivillig basis. Man kan inte juridiskt ålägga någon att sköta bevarandet av en upphittad växt. Men man kan förstås med ”morötter” på olika sätt stimulera bevarandet.

Det brådskar att inventera de äldsta koloniområdena medan det ännu finns en del gamla

medlemmar kvar som kan berätta. Även bland trädgårdsamatörer finns det många äldre vars

trädgårdar hotar att försvinna när de går ur tiden. Vilka resurser finns till det? Det finns en

risk att dokumenterade växtfynd försvinner innan de tagits om hand för bevarande. De ideella organisationerna är en resurs som backup till mer etablerade nationella samlingar och genbanker men inte som enda bevarandeansvarig.

3.

Hur ser FORs medlemsorganisationer på framtiden när det gäller medlemstillströmning med tanke på kontinuiteten i engagemanget för POM?

Medlemstalet i de största organisationerna ligger sammantaget relativt konstant men ökar i flera av de mindre organisationerna. T ex har pelargonsällskapet på några få år nått upp i över 2000 medlemmar.

Det är ett generationsskifte på gång i många koloniträdgårdsföreningar. Allt fler barnfamiljer kommer med. Svårigheten idag är att engagera medlemmar i det gemensamma föreningsarbetet och där satsar bl a Koloniträdgårdsförbundet på utbildningar i föreningsfrågor.

Riksförbundet Svensk Trädgård startar varje år flera nya föreningar runt om i landet.

Betydelsen av att väcka intresse för växter och mångfald bland barn och ungdomar betonades.

Gemensam slutsats var att de ideella organisationerna är av stor betydelse för inventering och bevarande i framtiden. FOR har här en viktig roll som förmedlande länk mellan POM och medlemsförbunden/sällskapen.

Tällberg 2005-09-15

Fritidsodlingens Riksorganisation
Solveig Sidblad